

Analyzing and Explaining the Factors of Agricultural Tourism Development in Rural Areas (Rural Areas of Saman County as a Case Study)

Mehdi Mododi Arkhudi ^{1✉}, Sajad Ferdowsi ², Narges Rahimi Taghanaki ³

1. Corresponding author, Assistant Professor, Department of Geography, Faculty of Humanities Sciences, Bozorgmehr U University of Qaenat, South Khorasan, Qaen, Iran. E-mail: mododi@buqaen.ac.ir

2. Assistant Professor, Department of Tourism Management and Economics, Faculty of Tourism, University of Tehran, Tehran, Iran. E-mail: sajad.ferdowsi@ut.ac.ir

3. M.A., Geography and Tourism Planning, Department of Human Geography, Faculty of Geography, University of Tehran, Tehran, Iran. E-mail: rahimi.narges79@yahoo.com

Article Info

Article type:

Research Article

Article history:

Received: 4 November 2023

Revised : 18 January 2024

Accepted : 23 January 2024

Published : 18 February 2025

Keywords:

Agricultural Tourism,

Rural Tourism,

Rural Area,

Saman County.

ABSTRACT

Agricultural tourism is considered one of the strategies for the development of rural areas. In this regard, the purpose of this research is to identify the factors affecting the development of agricultural tourism. The current research is of an applied type in terms of purpose and descriptive-analytical in terms of nature and method. Data collection has been done through the field method and a structured questionnaire. The statistical population of the research includes rural tourists in the study area. Meanwhile, sampling has been done by the simple random method. Also, according to Cochran's method, the number of the statistical sample is equal to 148 people. In order to ensure the validity of the research questionnaire, content validity, factor loading coefficient, combined reliability, and also Cronbach's alpha method were used to check reliability. Data analysis was done using descriptive and inferential statistics in SPSS software and the structural equation modeling technique in Smartpls software. The results indicate that despite the high importance of socio-cultural, economic, facilities and services, environmental, and institutional components in the rural areas of Saman county, the quality of the mentioned factors was lower than average. Meanwhile, the institutional component has more unfavorable conditions than other components, which is caused by the existence of serious weaknesses in factors such as incentive plans, government participation and support, support systems, laws, and regulations, specifically in the field of agricultural tourism. Therefore, according to the factors affecting the development of agricultural tourism in rural areas, necessary measures to improve the situation of this type of tourism should be put on the agenda of the authorities.

Cite this article: Mododi Arkhudi, M., Ferdowsi, S., & Rahimi Taghanaki, N. (2025). Analyzing and Explaining the Factors of Agricultural Tourism Development in Rural Areas (Rural Areas of Saman County as a Case Study). *Journal of Geography and Planning*, 28 (90), 329-343. <http://doi.org/10.22034/gp.2024.59093.3200>

© The Author(s).

DOI: <http://doi.org/10.22034/gp.2024.59093.3200>

Publisher: University of Tabriz.

Extended Abstract

Introduction:

Agricultural tourism is one of the strategies that have been proposed in the last few decades to diversify the economy and promote sustainable rural development. Most countries around the world have considered this type of tourism as a new strategy for socio-economic development, reconstruction, and revitalization of rural areas. Considering the novelty of this strategy and the need to preserve non-renewable resources, the development of agricultural tourism requires the existence of appropriate infrastructure. Saman county has been affected by the phenomenon of tourism due to its privileged geographical location (located on the banks of the Zayandehroud River) and its many potentials in the fields of nature tourism, rural tourism, and agriculture. On the other hand, it has achieved limited success in the economic field. However, due to the lack of accurate and scientific understanding of the strengths, bottlenecks, and existing capabilities, as well as the absence of a comprehensive and targeted program for the proper use of these capabilities, this potential has not been sufficiently utilized to achieve the economic and social development of the villages in the county. Saman county has the potential to create and develop agricultural tourism activities due to the touristic nature of the region and the predominant agricultural livelihoods of its people. However, without the desire and participation of the local community, lack of awareness within the local community in this field, the creation, development, and sustainability of tourism will not be possible. Considering the special importance of agricultural tourism, the purpose of this research is to investigate the factors affecting the development of agricultural tourism in the rural areas of Saman county. In this regard, how the development of agricultural tourism operates is also addressed within the study scope of the research.

Data and Method

The current research is of an applied type in terms of purpose and descriptive-analytical in terms of nature and method. Quantitative data collection was employed through a structured questionnaire. Data analysis utilized both descriptive and inferential statistics in SPSS software, and the structural equation modeling technique in Smart PLS software.

The statistical population of the research comprises rural tourists in the study area. In this context, a simple random method was employed to distribute the questionnaires. The statistical sample size for the research is determined to be 148 people.

Results and Discussion

In the present study, skewness and kurtosis coefficients were employed to assess the normality or non-normality of the data. The results of these coefficients indicated the normality of the data. Consequently, parametric tests were employed for the inferential analysis of the data. The structural equation modeling technique using SmartPLS software was utilized to examine the initial conceptual model of the research. This involved three components: measurement model fitting, structural model fitting, and overall model fitting. To assess the reliability of the measurement model, factor loadings, Cronbach's alpha, and composite reliability were calculated, and the results demonstrated the acceptable reliability of the measurement model. Convergent and divergent validity of the measurement model were also assessed and found to be appropriate. Subsequently, the fit of the structural model was examined, considering criteria such as t-values, R^2 , Stone-Geisser (Q^2), and redundancy criteria. The results indicated a suitable structural fit for the model. The GOF criterion was also applied to assess the fit of the overall model, and the results indicated a strong fit. Furthermore, an examination of the performance of agricultural tourism development in the rural areas of Saman revealed that the average status of all components is less than 3 (average). In other words, the current situation of agricultural tourism in the rural areas of Saman county is below average. Additionally, to assess the performance of agricultural tourism in these areas, the importance of the components was considered in comparison to their current situation. The results revealed a performance gap across all components of agricultural tourism in the rural areas of Saman county.

Conclusion

The research findings indicated that, despite the significance of the studied indicators in the realm of agricultural tourism, the performance of officials in this field was below average. The expansion of this type of tourism in the studied regions faces diverse challenges and limitations, making it unrealistic to expect favorable outcomes from any management and planning actions in the tourism sector. Furthermore, the research results highlighted that socio-cultural, economic, environmental, facilities and services, and institutional components are crucial factors

with significant importance in the development of agricultural tourism. These components should be the focal point of attention for effective planning and management in the realm of agricultural tourism.

واکاوی و تبیین عوامل توسعه گردشگری کشاورزی در مناطق روستایی

(مورد مطالعه: مناطق روستایی شهرستان سامان)

مهدی مودودی ارخودی^۱، سجاد فردوسی^۲، نرگس رحیمی طاقانکی^۳

۱. نویسنده مسئول: استادیار گروه جغرافیا، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه بزرگمهر قائنات، خراسان جنوبی، قائن، ایران رایانامه: mododi@buqaen.ac.ir
۲. نویسنده مسئول: استادیار گروه مدیریت و اقتصاد گردشگری، دانشکده گردشگری، دانشگاه تهران، تهران، ایران: sajad.ferdowsi@ut.ac.ir
۳. کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه ریزی گردشگری، گروه جغرافیای انسانی، دانشکده جغرافیا، دانشگاه تهران، تهران، ایران: rahimi.narges79@yahoo.com

اطلاعات مقاله	چکیده
<p>نوع مقاله: مقاله پژوهشی</p> <p>تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۸/۱۳</p> <p>تاریخ بازنگری: ۱۴۰۲/۱۰/۲۸</p> <p>تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۱۱/۰۳</p> <p>تاریخ انتشار: ۱۴۰۳/۱۱/۳۰</p> <p>کلیدواژه‌ها: گردشگری کشاورزی، گردشگری روستایی، نواحی روستایی، شهرستان سامان.</p>	<p>گردشگری کشاورزی به عنوان یکی از راهبردهای توسعه مناطق روستایی مطرح است. در این راستا، هدف از این تحقیق شناسایی عوامل مؤثر بر توسعه گردشگری کشاورزی می‌باشد. پژوهش حاضر به لحاظ هدف از نوع کاربردی و به لحاظ ماهیت و روش از نوع توصیفی-تحلیلی می‌باشد. گردآوری داده‌ها به روش میدانی و از طریق پرسشنامه ساختاریافته انجام پذیرفته است. جامعه آماری پژوهش شامل گردشگران روستایی در محدوده مورد مطالعه می‌باشد. در این میان، نمونه‌گیری به روش تصادفی ساده انجام شده است. همچنین طبق روش کوکران، تعداد نمونه آماری برابر با ۱۴۸ نفر محاسبه گردیده است. به منظور اطمینان از روایی پرسشنامه تحقیق، از روایی محتوا و برای بررسی پایایی نیز ضریب بارهای عاملی، پایایی ترکیبی و همچنین روش آلفای کرونباخ استفاده شده است. تحلیل داده‌ها با استفاده از آمار توصیفی و استنباطی در نرم افزار SPSS و همچنین تکنیک مدلسازی معادلات ساختاری در نرم افزار Smartpls انجام شده است. نتایج حاکی از آن است که علی‌رغم اهمیت بالای مؤلفه‌های اجتماعی-فرهنگی، اقتصادی، امکانات و خدمات، محیطی و نهادی در مناطق روستایی شهرستان سامان، کیفیت عوامل مذکور پایین‌تر از حد متوسط بوده است. در این میان، مولفه نهادی نسبت به سایر مولفه‌ها شرایط نامطلوب‌تری داشته که ناشی از وجود ضعف‌های جدی در عواملی از جمله: طرح‌های تشویقی، مشارکت و حمایت دولت، سیستم‌های پشتیبانی، قوانین و آیین‌نامه‌های مشخص، در حوزه گردشگری کشاورزی است. لذا لازم است مطابق با عوامل مؤثر بر توسعه گردشگری کشاورزی در مناطق روستایی، اقدامات لازم جهت بهبود وضعیت این نوع از گردشگری در دستور کار مسئولین قرار گیرد.</p>

استناد: مودودی ارخودی، مهدی؛ فردوسی، سجاد؛ و رحیمی طاقانکی، نرگس (۱۴۰۳). واکاوی و تبیین عوامل توسعه گردشگری کشاورزی در مناطق روستایی (مورد مطالعه: مناطق روستایی شهرستان سامان). *جغرافیا و برنامه‌ریزی*، ۲۸ (۹۰)، ۳۲۹-۳۴۳

<http://doi.org/10.22034/gp.2024.59093.3200>

© نویسنده‌گان.

ناشر: دانشگاه تبریز.

مقدمه

اهمیت صنعت گردشگری و نقش آن در توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی موجب شده تا بسیاری از مدیران و برنامه‌ریزان محلی، منطقه‌ای و ملی در سراسر دنیا برای گسترش آن برنامه‌ریزی و تلاش کنند (عمرزاده و همکاران، ۱۴۰۱؛ زارعی و همکاران، ۱۳۹۷). از طرفی اشتغال و درآمدهای حاصل از فعالیت‌های کشاورزی به تنهایی توانایی نگهداشت جمعیت در حال رشد روستاها را ندارد و همین امر منجر به آسیب‌پذیری شرایط اقتصادی، کیفیت پایین سطح زندگی، نارسایی‌های زیرساختی - خدماتی و نظایر آن می‌شود (زامورا^۱، ۲۰۱۱). کاهش توان بخش کشاورزی برای تولید و درآمد کافی، باعث شده که بسیاری از کشاورزان مجبور به فروش مزارع خود شوند. آن‌ها در جستجوی شغل و درآمد به مکان‌های دیگر مهاجرت کرده یا برای حفظ مزارع و زندگی خود، به دنبال راهبردهای اقتصادی جایگزین و تنوع بخشی به اقتصاد محلی می‌باشند (ریاحی و همکاران ۱۳۹۹؛ لو^۲ و همکاران، ۲۰۲۰). در این راستا گردشگری کشاورزی از جمله راهبردهایی است که در چند دهه اخیر برای تنوع‌بخشی به اقتصاد و توسعه پایدار روستایی مطرح شده است. تاکنون مطالعات متعددی در خصوص گونه‌های متنوع گردشگری از جمله گردشگری شهری (کروبی و فردوسی^۳، ۲۰۲۱؛ جلالی و همکاران، ۱۳۹۵؛ فردوسی و همکاران، ۱۳۹۷؛ مودودی ارخودی و همکاران، ۱۳۹۹، ۱۳۹۸؛ قادری و همکاران، ۱۳۹۹)، گردشگری روستایی (نعمتی و فردوسی، ۱۴۰۰؛ مودودی ارخودی و فردوسی، ۱۴۰۰، ۱۴۰۲)، اکوتوریسم (باشکوه اجیرلو و همکاران، ۱۴۰۲؛ مودودی ارخودی و همکاران، ۱۴۰۰؛ گلستانی و همکاران، ۱۳۹۴)، ژئوتوریسم (پورفرج^۴ و همکاران، ۲۰۲۰، ۱۳۹۸؛ ضیائی و فردوسی^۵، ۲۰۲۰)، گردشگری سلامت (نعمتی و همکاران، ۱۴۰۰)، گردشگری دریایی و ساحلی (زیاری و همکاران، ۱۳۹۸، ۱۳۹۹؛ دربان آستانه و همکاران، ۱۳۹۷؛ مطیعی و همکاران، ۱۳۹۶؛ پوراحمد و همکاران، ۱۳۹۵؛ فردوسی و همکاران، ۱۳۹۶، ۱۳۹۹) و همچنین حوزه‌های اقتصاد و کارآفرینی (مودودی ارخودی و همکاران، ۱۴۰۲؛ شایان و همکاران، ۱۴۰۱) انجام شده است، ولی در حوزه گردشگری کشاورزی، هرچند مطالعات متعددی صورت گرفته اما به مراتب نسبت به سایر گونه‌های و حوزه‌های گردشگری، کمتر مورد توجه بوده است. در این میان، اکثر کشورهای جهان گردشگری کشاورزی را به عنوان راهبردی نوین برای توسعه اجتماعی - اقتصادی، بازسازی و تجدید حیات مناطق روستایی مدنظر قرار داده‌اند (بویز^۶ و همکاران، ۲۰۱۷). با توجه به نوپایی این راهبرد و لزوم حفظ منابع تجدیدناپذیر، توسعه گردشگری کشاورزی نیازمند وجود زیرساخت‌های مناسب است. تعاریف بسیاری از گردشگری کشاورزی ارائه شده است لیکن به نظر می‌رسد بهترین تعریف عبارت است از حرکت مردم از محل زندگی خود به مناطق روستایی به منظور بازدید یا مشارکت در فعالیت‌های مزرعه، خرید مستقیم محصولات کشاورزی، گذراندن یک شب در مزرعه، کنجکاو و آموختن فعالیت‌هایی در مورد مزرعه و محصولات کشاورزی. هر چند ممکن است گردشگری کشاورزی با گردشگری روستایی دارای تشابهاتی باشد لیکن گردشگری کشاورزی دارای سه ویژگی است که آن را از گردشگری روستایی مجزا می‌سازد. این سه ویژگی عبارتند از (اسنادر^۷ و همکاران، ۲۰۰۹): الف) مشارکت در روند تولید غذا و محصولات کشاورزی در مزرعه؛ ب) فراهم بودن فرصت‌هایی به منظور یادگیری زندگی کشاورزی؛ ج) فراهم بودن امکان ارتباط مستقیم با حیوانات اهلی موجود در مزرعه و همچنین اراضی کشاورزی.

در این راستا، شهرستان سامان به لحاظ جغرافیایی در موقعیت مکانی مطلوبی واقع شده است؛ به نحوی که عبور رودخانه زاینده‌رود از این شهرستان، شرایط ویژه‌ای را در راستای توسعه گونه‌های گردشگری طبیعت‌محور بویژه گردشگری کشاورزی فراهم نموده است. وجود اراضی باغی قابل توجه در این شهرستان که در حال حاضر، برخی نیز در حوزه گردشگری به نحوی مطلوب مورد استفاده و استقبال گردشگران قرار گرفته‌اند، نیز حاکی از پتانسیل قابل توجه این منطقه در حوزه گردشگری کشاورزی است. با این وجود، فقدان حمایت و توجه کافی به مساله گردشگری کشاورزی در این منطقه، تاکنون نتوانسته است پتانسیل‌های بالقوه آن را بالفعل نماید و هم‌اکنون به صورت پراکنده در برخی نقاط این شهرستان، شاهد فعالیت‌های کوچکی در حوزه گردشگری کشاورزی هستیم. در این راستا، هدف از تحقیق حاضر، بررسی عوامل موثر بر توسعه گردشگری کشاورزی در مناطق روستایی شهرستان سامان است تا از این طریق بتوان مشکلات و چالش‌های موجود در مسیر توسعه گردشگری کشاورزی را مورد شناسایی و جهت حل و فصل آن‌ها، در کانون توجه قرار داد.

¹. Zamora

². Luo

³Karoubi and Ferdowsi

⁴Pourfaraj

⁵Ziaee and Ferdowsi

⁶Boys

⁷Sznajder

در ادامه به برخی تحقیقاتی که در قلمروی موضوعی این پژوهش انجام شده اشاره شده است: حیدری و همکاران (۱۴۰۱) در پژوهشی با عنوان «تحلیل نگرش گردشگران به گردشگری کشاورزی مبتنی بر اجتماع محلی» به بررسی مؤلفه‌های جاذبه، اقامتگاه، تغییر برای توسعه و اصالت به عنوان متغیر مستقل، نگرش و آگاهی به عنوان متغیر میانجی و گردشگری کشاورزی مبتنی بر جامعه محلی پرداختند. یافته‌های ایشان بیانگر آن است که روستاهای شهرستان تنکابن، شرایط مورد نیاز برای توسعه گردشگری کشاورزی را دارا می‌باشند. فتوحی و همکاران (۱۴۰۰) در مقاله‌ای با عنوان «اثرات گردشگری کشاورزی بر توسعه کارآفرینی روستایی با محوریت توسعه پایدار» دریافتند که متغیرهایی مانند زیرساخت‌ها، حمایت‌های دولتی، انگیزه گردشگران و آموزش آن‌ها با محوریت گردشگری کشاورزی عامل توسعه روستایی با نتایج اثربخش (رشد و توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی و توسعه فرهنگ کار و کارآفرینی) می‌باشند. علی‌الحسابی و فتاحی معصوم (۱۳۹۸) در پژوهشی با عنوان «راهبردهای تحقق آگروتوریسم با استفاده از مدل سوات در روستای گرمه» دریافتند که اگر آگروتوریسم بخواهد به توسعه پایدار روستاها منجر شود و نقش مثبتی در زندگی مردم روستا ایفا کند، نیازمند توسعه و تعیین راهکارهای مشخص، مدیریت محیط زیست، توسعه مشارکت محلی، قوانین صریح و محکم، بازاریابی پایدار و برنامه‌ریزی واقع بینانه است. بذرافشان و سامانی (۱۳۹۸) در پژوهشی با عنوان «عوامل مؤثر بر توسعه گردشگری کشاورزی»، مدلی را ارائه نمودند. مدل نهایی ارائه شده شامل ۵ مؤلفه زیرساخت‌های فکری، زیرساخت‌های فیزیکی - کالبدی، عوامل نهادی، عوامل ترویج و توسعه، عوامل رقابت‌پذیری است. مرادی و همکاران (۱۳۹۶) در پژوهشی با عنوان «تحلیلی بر میزان رضایت‌مندی گردشگران گل و گیاه در زمان‌های اوج ورود به شهرستان محلات» به این نتیجه رسیدند که بیش‌ترین رضایت‌مندی گردشگران از جاذبه‌های منطقه مربوط به جاذبه‌های گردشگری گل و گیاه و مؤلفه‌های آن از جمله نمایشگاه و جشنواره گل و گیاه، کوچه باغ‌ها، مزارع و باغات پرورش گل و گیاه، مناظر طبیعی و چشم اندازها، آب و هوای منطقه و نیز عامل خدماتی و مؤلفه‌های آن است. شن^۱ و همکاران (۲۰۲۰) در پژوهشی با عنوان «گردشگری روستایی و پایداری محیطی مطالعه مدلی برای ارزیابی رشد پتانسیل گردشگری کشاورزی ارگانیک» دریافتند با توجه به افزایش آگاهی و تمایل مردم به ایجاد روابط سالم و دوستانه با محیط زیست، توسعه گردشگری کشاورزی به تدریج رخ داده است. سئولاک^۲ و همکاران (۲۰۱۹) در پژوهشی با عنوان «عوامل مؤثر بر توسعه پایدار گردشگری کشاورزی در نواحی کوهستانی آپاسنی» دریافتند که برخورد مناسب میزبان و داشتن فرهنگ مهمان‌پذیری، تبلیغات مناسب و فرهنگ‌سازی بر پایداری گردشگری کشاورزی در منطقه مؤثر بوده است. جیاچیئو^۳ و همکاران (۲۰۱۸) در مقاله‌ای با عنوان «آیا سیاست‌های روستایی بر توسعه گردشگری کشاورزی در ایتالیا تأثیر دارد؟» نشان دادند که حمایت دولت از کشاورزان به ویژه کشاورزان دارای مزارع کوچک، تسهیل در صدور مجوزها، متنوع‌سازی فعالیت‌های کشاورزی و ارائه آموزش‌ها در توسعه گردشگری کشاورزی مؤثر است. اولنبرگ^۴ و همکاران (۲۰۱۸) در پژوهشی با عنوان «محرک‌ها و انگیزه‌های اجتماعی و اقتصادی توسعه گردشگری کشاورزی» به بررسی نقش و تاثیرگذاری عوامل اقتصادی و اجتماعی گردشگری کشاورزی بر صاحبان مزارع در استرالیا پرداخته‌اند. ارزیابی عامل‌های موجود در پژوهش نشان می‌دهد معیارهای اجتماعی بسیار با اهمیت‌تر از معیارهای اقتصادی هستند؛ زیرا اکثر صاحبان مزارع در استرالیا بنا بر دلایل اجتماعی نسبت به توسعه گردشگری در مزرعه خود اقدام می‌کنند.

در مطالعات پیشین، هر یک از محققین برای بررسی عوامل مؤثر بر گردشگری کشاورزی، عوامل مختلفی را مورد بررسی قرار داده‌اند. بر این اساس در پژوهش حاضر، با استفاده از مجموعه‌ای جامع از عوامل که از مطالعات مختلف جمع‌آوری شده به بررسی عوامل مؤثر بر توسعه گردشگری کشاورزی در محدوده مطالعاتی پرداخته شده است. همچنین تقویت دانش نظری و نیز دانش کاربردی حوزه گردشگری کشاورزی در مناطق روستایی به عنوان نوآوری دیگر پژوهش حاضر مطرح است.

داده و روش‌ها

پژوهش حاضر به لحاظ هدف از نوع کاربردی و به لحاظ ماهیت و روش از نوع توصیفی - تحلیلی می‌باشد. گردآوری داده‌ها به روش میدانی و از طریق پرسشنامه ساختاریافته انجام پذیرفته است. بر این اساس، پرسشنامه‌ای بر اساس طیف ۵ قسمتی لیکرت تنظیم و در تابستان ۱۴۰۲ توسط پاسخگویان تکمیل گردید. تحلیل داده‌ها با استفاده از آمار توصیفی و استنباطی در نرم افزار SPSS و همچنین تکنیک مدل‌سازی معادلات ساختاری در نرم افزار Smart PLS انجام شده است. جامعه آماری پژوهش، شامل گردشگران روستایی در

1. Shen

2. Ciolac

3. Giaccio

4. Ollenburg

محدوده مطالعاتی می‌باشند. در این راستا، از روش تصادفی ساده برای توزیع پرسشنامه‌ها استفاده شده است. با توجه به نامشخص بودن تعداد جامعه آماری، برای محاسبه تعداد نمونه آماری از روش کوکران به صورت زیر استفاده شده است (رابطه ۱):

$$n = \frac{Z^2 S^2}{d^2} \quad \text{رابطه (۱)}$$

بدین منظور برای محاسبه واریانس نمونه اولیه، ۲۰ پرسشنامه توزیع شد و بر مبنای آن، واریانس نمونه اولیه برابر با ۰/۳۰۴۸ محاسبه شد. با در نظرگیری سطح اطمینان ۹۵ درصد و سطح خطای ۵ درصد، تعداد نمونه آماری برابر با ۱۴۳ نفر تعیین شد. بر این اساس در نهایت، تعداد ۱۴۸ پرسشنامه تکمیل گردد. برای اطمینان از روایی پرسشنامه تحقیق، از روایی محتوا استفاده شده است. بدین منظور، پرسشنامه پایه طراحی شده به تعدادی از متخصصان حوزه گردشگری ارسال و مورد تأیید قرار گرفت. در این راستا، روایی به صورت روایی واگرا و روایی همگرا و همچنین پایایی تحقیق نیز از طریق ضریب بارهای عاملی و پایایی ترکیبی و همچنین روش آلفای کرونباخ مورد بررسی قرار گرفته که نتایج این بخش نیز در بخش یافته‌ها تشریح شده است.

در پژوهش حاضر، گردشگری کشاورزی در مناطق روستایی به عنوان متغیر وابسته مدنظر قرار گرفته است. همچنین مؤلفه‌ها و شاخص‌های درج شده در جدول (۱) به عنوان متغیرهای مستقل، در تحقیق حاضر مورد بررسی قرار گرفته‌اند. بر این اساس، از طریق مرور سیستماتیک مطالعات پیشین در بازه زمانی ۱۵ سال گذشته تاکنون، پژوهش‌های داخلی و خارجی که در قلمروی موضوعی مقاله حاضر نگاشته شده بودند انتخاب و پس از غربال‌گری، در نهایت به منظور استخراج مفاهیم پایه (شاخص‌ها)، ۵۰ مقاله ملاک عمل قرار گرفت. در ادامه مفاهیم پایه مستخرج از پژوهش‌های منتخب، در قابل ۵ مؤلفه اصلی شامل: اجتماعی- فرهنگی، اقتصادی، محیطی، امکانات و خدمات، و نهادی، دسته‌بندی شدند.

جدول (۱). عوامل تاثیرگذار بر توسعه گردشگری کشاورزی

مؤلفه	کد	شاخص	منابع
اجتماعی - فرهنگی	A1	افزایش آگاهی جامعه محلی نسبت به مفهوم و مزایای گردشگری کشاورزی	فتوحی و همکاران، ۱۴۰۰؛ آرایش و صبوری، ۱۳۹۴
	A2	آموزش جامعه محلی نسبت به چگونگی مواجهه و رفتار ایشان با گردشگران	Bwana., 2015؛ آرایش و همکاران، ۱۴۰۱؛
	A3	تقویت و ارتقاء روحیه مهمان نوازی مردم منطقه جهت استقبال از گردشگران	Yeh., 2015؛ زارعی و همکاران، ۱۳۹۷؛
	A4	نیروی جوان متخصص و آموزش دیده در زمینه گردشگری کشاورزی	Hung et al., 2015؛ زارعی و همکاران، ۱۳۹۷؛
	A5	حس تعلق جامعه بومی نسبت به محل سکونت خود	حیدری و همکاران، ۱۳۹۸؛ احمدی و همکاران، ۱۴۰۱
	A6	افزایش اعتماد به نفس و ریسک‌پذیری جامعه بومی جهت ورود به حوزه گردشگری	عناپستانی و مظفری، ۱۳۹۷
	A7	سرمایه‌گذاری نهادهای دولتی و خصوصی در زمینه گردشگری کشاورزی	Olya and Dalir., 2014؛ قربانی و همکاران، ۱۳۹۴؛ جعفریان و همکاران، ۱۳۹۵؛
اقتصادی	A8	تبلیغات از طرق مختلف در جهت معرفی جذابیت‌های گردشگری کشاورزی	بذرافشان و سامانی، ۱۳۹۸؛ علی‌الحسابی و فتاحی مصوم، ۱۳۹۸
	A9	تدوین سازوکار لازم جهت ترغیب جامعه محلی نسبت به کارآفرینی در حوزه گردشگری کشاورزی	Phelan and Sharpley., 2015؛ کریمی، ۱۳۹۴؛
	A10	گذاری در حوزه گردشگری کشاورزی حمایت مالی از جامعه بومی جهت سرمایه	Bagi and Reeder., 2012؛ باغی و همکاران، ۱۴۰۰؛
	A11	بازاریابی محصولات و فرآورده‌های کشاورزی	رضوانی و همکاران، ۱۳۹۵
	A12	موقعیت منطقه از نظر نزدیکی و دسترسی به مراکز جمعیتی	Romao et al., 2018؛ Hopkins., 2020
محیطی	A13	شرایط آب و هوایی مطلوب و چهار فصل بودن منطقه	Van der Merwe et al., 2013؛ محمودی و همکاران، ۱۳۹۲؛
	A14	توجه به اصول حفاظت از محیط زیست و سیستم دفع زباله	کریمی دهکردی و همکاران، ۱۳۹۰؛ ضیا آبادی و همکاران، ۱۳۹۷
	A15	وسعت اراضی و تنوع محصولات کشاورزی	Zhang et al., 2019؛ Muresan et al., 2019
	A16	ایمنی و امنیت در منطقه گردشگری	کریمی دهکردی و همکاران، ۱۳۹۰
	A17	زیرساخت‌های مورد نیاز جهت توسعه در منطقه (آب، برق، گاز، اینترنت، فاضلاب، ...)	Yeh., 2015؛ Icoz., 2010
	A18	سازوکار لازم جهت ایجاد و ارتقاء اقامتگاه‌های بومگردی در منطقه	Yeh., 2015
	A19	بهداشت و پاکیزگی مزارع و منطقه گردشگری	Puska et al., 2020؛ Rozman et al., 2009
	A20	وجود مناظر و چشم‌اندازهای جذاب در منطقه گردشگری	Prevolšek et al., 2020؛ Rozman et al., 2009؛ Shen et al., 2020
	A21	وجود فعالیت‌های ورزشی و تفریحی مرتبط با گردشگری کشاورزی (اسب سواری، ماهیگیری، و ...)	رضایی‌آدریانی و نسترن، ۱۳۹۶؛ شفیع، ۱۳۹۸
	A22	زمینه لازم جهت بازدید از مزارع، باغات و گلخانه‌ها و آشنایی با محصولات آن‌ها	George and Rilla., 2011
امکانات و خدمات	A23	امکان بازدید از آثار و بناهای واجد ارزش تاریخی و فرهنگی موجود در منطقه	رضوانی و همکاران، ۱۴۰۰؛ رضایی‌آدریانی و نسترن، ۱۳۹۶
	A24	برگزاری رویدادها و جشنواره‌های کشاورزی	Puska et al., 2020؛ Lawton and Weaver., 2015
	A25	امکان مشارکت گردشگران در فعالیت‌های کشاورزی در مزارع	Prevolšek et al., 2020؛ Puska et al., 2020؛ Lee., 2016
	A26	امکان انتقال دانش در مورد آداب و رسوم منطقه گردشگری (شیوه کاشت، داشت، برداشت و ...)	Zhang et al., 2019؛ Muresan et al., 2019
	A27	زمینه لازم برای ارائه غذا و خوراکی‌های طبیعی و بومی به گردشگران	Zhang et al., 2019؛ Puska et al., 2020؛ Wang., 2015
	A28	وجود فروشگاه‌هایی در مجاورت مزارع و باغات جهت ارائه محصولات بومی به گردشگران	Prevolšek et al., 2020؛ Razniak., 2014؛ حیدری و همکاران، ۱۴۰۱؛

A29	زمینه لازم جهت بازدید از حیوانات اهلی و مشارکت در امور دامداری	رضایی آدریانی و نسترن، ۱۳۹۶
A30	ارائه خدمات اقامتی به گردشگران در محل مزارع	Warren et al., 2017; Spenceley., 2019; Bajgier et al., 2017
A31	وجود طرح‌های تشویقی از سوی نهادهای گردشگری برای توسعه گردشگری کشاورزی	Hatley., 2009 محمودی و همکاران، ۱۳۹۲؛
A32	مشارکت و حمایت دولت از مردم محلی برای پیشبرد بهتر توسعه گردشگری کشاورزی	محمودی و همکاران، ۱۳۹۲
A33	حمایت‌های قانونی و توجه مسئولان و سیاست‌گذاران نسبت به گردشگری کشاورزی	Nasers., 2009 Icoz., 2010
A34	سیستم‌های پشتیبانی جهت ظرفیت‌سازی گردشگری کشاورزی	Bwana. 2015
A35	توجه به گردشگری کشاورزی در مراکز آموزشی و دانشگاهی	Bagi and Reeder., 2012
A36	وجود آیین نامه‌ها و قوانین مشخص در خصوص گردشگری کشاورزی	جهانبان، ۱۳۹۵؛ رضوانی و همکاران، ۱۳۹۵

در این پژوهش، مناطق روستایی شهرستان سامان واقع در استان چهارمحال و بختیاری به عنوان محدوده مطالعاتی تحقیق مورد بررسی قرار گرفته است. شهرستان سامان (با جمعیت ۱۴۱۹۵ در سال ۱۳۹۵) و به مرکزیت شهر سامان یکی از شهرستان‌های گردشگری استان است که بواسطه وجود سواحل زاینده‌رود، مورد توجه گردشگران است. برخی روستاهای این شهرستان پتانسیل‌های قابل توجهی در حوزه گردشگری دارند که از آن جمله می‌توان به روستاهای هوره، مارکده، یاسه‌چای و سوادجان اشاره نمود.

یافته‌ها

یافته‌های توصیفی

در این بخش ابتدا به تشریح ویژگی‌های توصیفی و جمعیت‌شناختی نمونه آماری و سپس به آماره‌های توصیفی شاخص‌های تحقیق پرداخته شده است. جدول (۲) ویژگی‌های توصیفی و جمعیت‌شناختی نمونه آماری پژوهش حاضر را نشان می‌دهد.

جدول (۲). ویژگی‌های توصیفی و جمعیت‌شناختی نمونه آماری

ویژگی	تعداد	درصد	ویژگی	تعداد	درصد		
جنسیت	مرد	۷۲	۴۸/۶	شغل	مدیر ارشد یا قانون‌گذار	۲	۱/۴
	زن	۷۶	۵۱/۴		متخصص (پزشک، مهندس، وکیل و غیره)	۱۶	۱۰/۸
سن	۳۰-۱۸	۷۵	۵۰/۷	کارمند	۴۵	۳۰/۴	
	۵۰-۳۱	۴۵	۳۰/۴	کارگر	۶	۴/۱	
	۷۰-۵۱	۲۸	۱۸/۹	شغل آزاد (راننده، فروشنده، و غیره)	۲۰	۱۳/۵	
				سایر مشاغل (دانشجو، خانه‌دار و غیره)	۵۹	۳۹/۹	

منبع: یافته‌های تحقیق

یافته‌های استنباطی

در پژوهش حاضر از ضرایب چولگی و کشیدگی برای بررسی نرمال یا غیرنرمال بودن داده‌ها استفاده شده است. در این راستا در صورتی که ضریب کشیدگی در بازه ۷ و -۷ و ضریب چولگی در بازه ۲ و -۲ باشد، داده‌ها نرمال هستند. بر این اساس، در ارتباط با داده‌های مربوط به اهمیت، بیشترین ضریب چولگی برابر با ۱/۶۲۶ و کمترین ضریب چولگی نیز برابر با ۰/۲۱۶- است؛ همچنین بیشترین ضریب کشیدگی برابر با ۱/۸۲۲ و کمترین ضریب کشیدگی نیز برابر با ۰/۱۰- است. در ارتباط با داده‌های مربوط به کیفیت نیز، بیشترین ضریب چولگی برابر با ۱/۱۴۳ و کمترین ضریب چولگی نیز برابر با ۰/۸۸۸- است؛ همچنین بیشترین ضریب کشیدگی برابر با ۱/۳۴۲ و کمترین ضریب کشیدگی نیز برابر با ۱/۱۲۹- است. لذا نتایج مذکور نشان از نرمال بودن داده‌ها دارد. بنابراین برای تحلیل استنباطی داده‌ها می‌توان از آزمون‌های پارامتریک استفاده کرد. در ادامه به آزمون مدل مفهومی اولیه پژوهش پرداخته شده است. در این راستا، تکنیک مدل‌سازی معادلات ساختاری با استفاده از نرم‌افزار Smartpls بکار گرفته شده است. بدین منظور سه بخش (برازش مدل اندازه‌گیری؛ برازش مدل ساختاری؛ برازش کلی مدل) به شرح زیر انجام شده است (داوری و رضازاده، ۱۳۹۲):

بخش اول: برازش مدل اندازه‌گیری: برای بررسی برازش مدل اندازه‌گیری سه معیار پایایی، روایی همگرا، و روایی واگرا استفاده شده است که نتایج آن به شرح زیر می‌باشد:

الف/ پایایی: جهت بررسی پایایی مدل اندازه‌گیری، بارهای عاملی، آلفای کرونباخ، و پایایی ترکیبی به شرح زیر محاسبه شده است:

ضرایب بارهای عاملی: در تحلیل‌های عاملی تأییدی، حداقل مقدار قابل قبول برابر با $0/3$ و بارهای عاملی در بازه $0/4$ تا $0/5$ سطح معناداری متوسط و مقادیر بارهای عاملی بالاتر از $0/5$ نشانگر سطح معنی‌داری قوی و همبستگی زیاد بین متغیرهای مشاهده‌شده و عامل بوده و نیز بیانگر آن است که سازه خوب تعریف شده است (کلانتری، ۱۳۸۸). جداول (۳) و (۴) نتایج حاصل از تحلیل عاملی تأییدی و بررسی ضرایب بارهای عاملی را ارائه می‌دهد. با توجه به جدول (۴)، نتایج حاصل از تحلیل عاملی تأییدی و بررسی ضرایب بارهای عاملی نشان می‌دهد که بار ۲۸ شاخص بیشتر از $0/5$ است که حاکی از آن است که با همبستگی زیاد، قادر به اندازه‌گیری سازه می‌باشند. در این راستا بار عاملی ۸ شاخص نیز در بازه $0/4$ تا $0/5$ است که نشان می‌دهد با همبستگی متوسط، سازه (مؤلفه) را اندازه‌گیری می‌کنند.

جدول (۳). ضرایب بارهای عاملی شاخص‌ها

شاخص	بار عاملی	شاخص	بار عاملی	شاخص	بار عاملی	شاخص	بار عاملی	شاخص	بار عاملی	شاخص	بار عاملی
A1	0/659	A7	0/567	A13	0/589	A19	0/645	A25	0/664	A31	0/539
A2	0/549	A8	0/714	A14	0/523	A20	0/469	A26	0/598	A32	0/547
A3	0/429	A9	0/806	A15	0/765	A21	0/523	A27	0/612	A33	0/433
A4	0/621	A10	0/487	A16	0/651	A22	0/534	A28	0/742	A34	0/578
A5	0/712	A11	0/736	A17	0/495	A23	0/474	A29	0/762	A35	0/711
A6	0/469	A12	0/579	A18	0/746	A24	0/633	A30	0/459	A36	0/677

منبع: یافته‌های تحقیق

آلفای کرونباخ: در مورد متغیرهای با تعداد سؤال‌های کم، مقدار ضریب آلفای $0/6$ به عنوان سرحد ضریب معرفی و بالاتر از $0/7$ نشانگر پایایی قابل قبول است (داوری و رضازاده، ۱۳۹۲). در مدل پژوهش، مقدار آلفا برای همه مؤلفه‌های تحقیق بیشتر از $0/7$ محاسبه شده که نشان از پایایی قابل قبول مدل اندازه‌گیری دارد (جدول ۴).

پایایی ترکیبی (CR): مقدار پایایی ترکیبی بالای $0/7$ برای هر سازه، نشان از پایداری درونی مناسب برای مدل‌های اندازه‌گیری داشته و مقدار کمتر از $0/6$ عدم وجود پایایی را نشان می‌دهد (داوری و رضازاده، ۱۳۹۲). در پژوهش حاضر، مقادیر پایایی ترکیبی برای مؤلفه‌های تحقیق بیشتر از $0/7$ محاسبه شده که نشان از پایایی قابل قبول مدل اندازه‌گیری دارد (جدول ۴).

ب) روایی همگرا: به منظور بررسی روایی همگرا بایستی به بررسی معیار واریانس استخراج‌شده (AVE) پرداخت که توسط آن، میزان همبستگی هر سازه با سؤال‌های (شاخص‌ها) خود بررسی می‌شود (داوری و رضازاده، ۱۳۹۲). در پژوهش حاضر مقدار روایی همگرا برای مؤلفه‌های تحقیق، بیشتر از $0/4$ محاسبه شده که مناسب بودن روایی همگرای مدل اندازه‌گیری را نشان می‌دهد (جدول ۴).

جدول (۴). ضرایب آلفای کرونباخ، پایایی ترکیبی، و روایی همگرای مؤلفه‌ها

مؤلفه	آلفای کرونباخ	CR پایایی ترکیبی ()	AVE معیار واریانس استخراج‌شده ()
اجتماعی- فرهنگی	0/819	0/864	0/513
اقتصادی	0/742	0/853	0/612
محیطی	0/769	0/791	0/459
امکانات و خدمات	0/714	0/822	0/574
نهادی	0/823	0/881	0/435

منبع: یافته‌های تحقیق

ج) روایی واگرا: سومین معیار سنجش برای مدل اندازه‌گیری، روایی واگرا است که با روش بارهای عاملی متقابل و روش فورنل و لارکر بررسی می‌شود. از آنجا که مقادیر همبستگی بین بارهای عاملی سؤال‌های هر یک از مؤلفه‌ها، با یکدیگر بیشتر از میزان همبستگی آن شاخص با مؤلفه دیگری غیر از مؤلفه خود است، بنابراین این امر واگرایی مناسب مدل را با استفاده از روش اول نشان می‌دهد. در روش دوم بررسی روایی واگرا، میزان رابطه یک سازه با شاخص‌هایش در مقایسه رابطه آن سازه با سایر سازه‌هاست؛ بررسی این موضوع توسط یک ماتریس انجام می‌شود که خانه‌های آن حاوی مقادیر ضریب همبستگی بین سازه‌ها و جزر مقادیر AVE مربوط به هر سازه است. جدول (۵) ماتریس سنجش روایی واگرا با روش فورنل لارکر در پژوهش حاضر را نشان می‌دهد. با توجه به جدول (۵)، از آن جا که مقدار جزر

AVE مربوط به هر مؤلفه در پژوهش حاضر که در خانه‌های موجود در قطر اصلی ماتریس قرار گرفته‌اند، از مقدار همبستگی میان‌شان که در خانه‌های زیرین و راست قطر اصلی قرار دارند، بیشتر است، لذا می‌توان اظهار نمود که در پژوهش حاضر، مؤلفه‌های مدل تعامل بیشتری با شاخص‌های خود دارند تا با مؤلفه‌های دیگر. به بیان دیگر، روایی و اگرایی مدل اندازه‌گیری در حد مناسبی است.

جدول (۵). ماتریس سنجش روایی واگرا با روش فورنل لارکر

مؤلفه	۱	۲	۳	۴	۵
اجتماعی- فرهنگی	۰/۷۲				
اقتصادی	۰/۶۸	۰/۷۸			
محیطی	۰/۶۵	۰/۶۶	۰/۶۸		
امکانات و خدمات	۰/۵۴	۰/۶۵	۰/۵۱	۰/۷۶	
نهادی	۰/۴۷	۰/۵۹	۰/۴۶	۰/۵۷	۰/۶۶

منبع: یافته‌های تحقیق

بخش دوم: *برازش مدل ساختاری*: پس از برازش مدل اندازه‌گیری و قابل قبول دانستن آن، بایستی به بررسی برازش مدل ساختاری پژوهش پرداخت. بدین منظور معیارهای R^2 ، t -values، استون-گیزر (Q^2)، و معیار افزونگی مورد بررسی قرار می‌گیرد. *مقادیر معناداری t*: در جدول (۶) مقادیر t برای ارزیابی بخش ساختاری مدل پژوهش نشان داده شده است. با توجه به این که تمام مقادیر بیشتر از ۱/۹۶ هستند، لذا این امر حاکی از معنادار بودن مسیرها، و مناسب بودن مدل ساختاری پژوهش است. معیار R^2 : برای این معیار، سه مقدار ۰/۱۹، ۰/۳۳، و ۰/۶۷ به‌عنوان مقدار ملاک برای مقادیر ضعیف، متوسط و قوی R^2 می‌باشد (چین^۲، ۱۹۹۸). مقادیر ضریب تعیین در جدول (۶) ارائه شده است. با توجه به این که مقدار R^2 برای متغیرهای درونزای مدل بیش از ۰/۶۷ محاسبه شده است، لذا مناسب بودن برازش مدل ساختاری تأیید می‌شود. *استون-گیزر (Q^2)*: برای این معیار، سه مقدار ۰/۰۲، ۰/۱۵، و ۰/۳۳ به‌عنوان مقدار ملاک برای مقادیر ضعیف، متوسط و قوی Q^2 می‌باشد (هنسلر^۵، ۲۰۰۹). با توجه به جدول (۶) مقدار Q^2 برای همه سازه‌های درونزای مدل بیشتر از ۰/۳۳ است. بنابراین مدل پژوهش از برازش ساختاری مناسبی برخوردار است. معیار *افزونگی*^۶: در مورد مقدار ملاک برای این شاخص، عددی بیان نشده و میانگین شاخص افزونگی یک معیار کلی کیفیت مدل ساختاری است که برای همه سازه‌های درونزا به کار می‌رود و تنها برای استفاده در فرمول محاسبه برازش مدل کلی و شاخص نیکویی برازش^۷ محاسبه می‌شود. مقادیر معیار افزونگی در جدول (۶) ارائه شده است.

جدول (۶). نتایج بررسی معیارهای برازش مدل ساختاری

مؤلفه	معناداری ضرایب مسیر (t)	R^2	Q^2	Redundancy
اجتماعی- فرهنگی	۰/۸۱۹	۰/۷۶۴	۰/۵۱۳	۰/۸۱۹
اقتصادی	۰/۷۴۲	۰/۸۵۳	۰/۶۱۲	۰/۷۴۲
محیطی	۰/۷۶۹	۰/۷۵۱	۰/۴۵۹	۰/۷۶۹
امکانات و خدمات	۰/۷۱۴	۰/۸۲۲	۰/۵۷۴	۰/۷۱۴
نهادی	۰/۸۲۳	۰/۷۱۱	۰/۴۳۵	۰/۸۲۳

منبع: یافته‌های تحقیق

1. Stone-Geisser Criterion
2. Redundancy
3. Chin
4. Stone-Geisser Criterion
5. Henseler
6. Redundancy
7. Goodness of Fit (GoF)

بخش سوم: برازش مدل کلی: برای بررسی برازش مدل کلی تنها یک معیار به نام GOF استفاده می‌شود که هر دو بخش مدل اندازه‌گیری و مدل ساختاری را کنترل می‌کند. سه مقدار ۰/۰۱، ۰/۲۵، ۰/۳۶ به‌عنوان مقادیر ضعیف، متوسط و قوی برای GOF معرفی شده است (وتزلس؛ ۲۰۰۹). این معیار از طریق رابطه (۲) محاسبه می‌شود:

$$\text{GOF} = \sqrt{\text{average(Comunality)} \times R^2} \quad \text{رابطه (۲)}$$

میانگین R^2 متغیرهای پنهان برابر با ۰/۸۰۴ است. همچنین میانگین Comunality (مقادیر اشتراکی) متغیرهای پنهان برابر با ۰/۵۱۹ است. بنابراین مقدار GOF مدل کلی برابر است با ۰/۴۱۷ که حاکی از قوی بودن برازش مدل کلی است. بنابراین با توجه به این که ضریب مسیر عوامل اجتماعی- فرهنگی، اقتصادی، محیطی، امکانات و خدمات، و نهادی، بیشتر از ۰/۴ می‌باشد و همچنین آماره t عوامل مذکور نیز بیشتر از ۱/۹۶ است، می‌توان بیان نمود که مؤلفه‌های فوق‌الذکر در سطح اطمینان ۹۵ درصد بر توسعه گردشگری کشاورزی تأثیر مثبت و معناداری دارند.

در ادامه به بررسی عملکرد توسعه گردشگری کشاورزی در مناطق روستایی شهرستان سامان پرداخته شده است. بدین منظور میانگین مؤلفه‌ها در وضعیت موجود با عدد ۳ (حد وسط) مقایسه شده است. جدول (۷) میانگین و انحراف استاندارد مؤلفه‌ها را نشان می‌دهد. نتایج جدول (۷) نشان می‌دهد که میانگین وضعیت موجود همه مؤلفه‌ها، کمتر از عدد ۳ (حد وسط) است.

جدول (۷). وضعیت موجود و مطلوب گردشگری کشاورزی در مناطق روستایی شهرستان سامان

مؤلفه	وضع موجود (کیفیت)		وضعیت مطلوب (اهمیت)	
	میانگین از ۵	انحراف استاندارد	میانگین از ۵	انحراف استاندارد
اجتماعی- فرهنگی	۲/۸۸	۰/۳۷	۳/۸۶	۰/۲۴
اقتصادی	۲/۳۶	۰/۳۳	۳/۸۴	۰/۱۷
محیطی	۲/۹۸	۰/۵۶	۴/۱۷	۰/۲۴
امکانات و خدمات	۲/۳۳	۰/۳۲	۳/۷۲	۰/۲۶
نهادی	۱/۹۹	۰/۱۱	۳/۱۱	۱/۵۱

منبع: یافته‌های تحقیق

به منظور تأیید وجود اختلاف معنادار بین میانگین نظری (۳) و میانگین مؤلفه‌ها، از آمار استنباطی استفاده شده است. بدین منظور با توجه به این که میانگین جامعه با یک عدد مقایسه می‌شود، لذا آزمون تی تک نمونه‌ای برای بررسی تفاوت میانگین مؤلفه‌ها به کار گرفته شده است (جدول ۸).

جدول (۸). نتایج آزمون تی تک نمونه‌ای

مؤلفه	t	درجه آزادی	عدد معناداری (Sig)	فاصله اطمینان ۹۵ درصد اختلاف	
				تفاوت میانگین	تفاوت میانگین
اجتماعی- فرهنگی	-۱۴/۵۶	۱۴۷	۰/۰۰۰	-۰/۱۲	-۰/۱۶
اقتصادی	-۱۱/۲۹	۱۴۷	۰/۰۰۰	-۰/۶۴	-۰/۶۸
محیطی	-۱۹/۴۷	۱۴۷	۰/۰۰۰	-۰/۰۲	-۰/۰۳
امکانات و خدمات	-۳۲/۳۱	۱۴۷	۰/۰۰۰	-۰/۶۷	-۰/۷۱
نهادی	-۲۶/۵۴	۱۴۷	۰/۰۰۰	-۱/۰۱	-۱/۰۵

منبع: یافته‌های تحقیق

با توجه به جدول (۸)، همه مؤلفه‌ها در سطح ۹۵ درصد اطمینان، آماره t کمتر از ۱/۹۶- است؛ لذا اختلاف معناداری بین میانگین نظری (۳) و میانگین مؤلفه‌ها وجود دارد. در نتیجه، وضعیت موجود گردشگری کشاورزی در مناطق روستایی شهرستان سامان پایین‌تر از میانگین است.

در ادامه به منظور بررسی عملکرد گردشگری کشاورزی در مناطق روستایی شهرستان سامان، میزان اهمیت مؤلفه‌ها، به عنوان وضعیت مطلوب در نظر گرفته شده و با وضعیت موجود آن‌ها مقایسه شده است. برای بررسی شکاف بین وضع موجود و وضع مطلوب از آزمون t زوجی (همبسته/وابسته) استفاده شده است. قبل از استفاده از آزمون t زوجی، با استفاده از آزمون لون، تساوی واریانس‌های این دو گروه مورد بررسی قرار گرفته که نتایج حاکی از تساوی واریانس‌های دو وضعیت موجود و وضعیت مطلوب دارد (جدول ۹).

جدول (۹). نتایج آزمون لون به منظور تساوی واریانس‌های بین دو وضعیت موجود و مطلوب

مؤلفه	F	عدد معناداری (Sig)
اجتماعی- فرهنگی	۱۲/۲۴۵	۰/۴۱۵
اقتصادی	۲۱/۳۶۷	۰/۶۲۵
محیطی	۱۹/۵۷۸	۰/۲۴۸
امکانات و خدمات	۱۸/۲۷۸	۰/۵۱۱
نهادی	۲۳/۶۸۹	۰/۶۳۳

منبع: یافته‌های تحقیق

برای بررسی معناداری تفاوت میانگین بین دو گروه وضعیت موجود و مطلوب، آزمون t زوجی استفاده شده که نتایج حاکی از معناداری تفاوت میانگین‌های دو گروه وضعیت موجود و وضعیت مطلوب است (جدول ۱۰)؛ لذا شکاف عملکردی در میان همه مؤلفه‌های گردشگری کشاورزی در مناطق روستایی شهرستان سامان وجود دارد.

جدول (۱۰). نتایج تحلیل شکاف عملکردی گردشگری کشاورزی در مناطق روستایی شهرستان سامان

مؤلفه	میانگین وضعیت موجود از ۵	میانگین وضعیت مطلوب از ۵	شکاف	t	عدد معناداری (Sig)
اجتماعی- فرهنگی	۲/۸۸	۳/۸۶	-۰/۹۸	-۲۴/۲۵۶	۰/۰۰۰
اقتصادی	۲/۳۶	۳/۸۴	-۱/۴۸	-۱۸/۴۵۶	۰/۰۰۱
محیطی	۲/۹۸	۴/۱۷	-۱/۱۹	-۱۳/۵۲۴	۰/۰۰۰
امکانات و خدمات	۲/۳۳	۳/۷۲	-۱/۳۹	-۳۹/۳۶۲	۰/۰۰۰
نهادی	۱/۹۹	۳/۱۱	-۱/۱۲	-۳۳/۴۸۹	۰/۰۰۱

منبع: یافته‌های تحقیق

نتیجه‌گیری

مقاله حاضر با هدف شناخت عوامل مؤثر بر توسعه گردشگری کشاورزی در مناطق روستایی شهرستان سامان نگاشته شد. نتایج تحقیق نشان داد که علی‌رغم اهمیت مؤلفه‌ها و شاخص‌های مورد بررسی در حوزه گردشگری کشاورزی، با این وجود، کیفیت آن‌ها در وضعیت موجود، پایین‌تر از حد متوسط بوده است. در این راستا اهمیت مؤلفه اجتماعی- فرهنگی در محدوده مطالعاتی تحقیق، بیشتر از حد متوسط بوده است اما کیفیت این مؤلفه پایین‌تر از حد متوسط ارزیابی شده است. در این رابطه سیئولاک^۱ و همکاران (۲۰۱۸) و جیاچیئو و همکاران (۲۰۱۸) نیز به اهمیت مواردی در این خصوص از جمله تعامل مناسب جامعه میزبان و فرهنگ مهمان‌پذیری ایشان در گسترش و پایداری گردشگری کشاورزی و همچنین آگاهی جامعه محلی از مزیت‌های گردشگری کشاورزی اشاره نموده‌اند. در این میان اهمیت مؤلفه اقتصادی نیز گرچه بالاتر از حد متوسط ارزیابی شده اما کیفیتی پایین‌تر از حد متوسط داشته است. در این خصوص علی‌الحسابی و فتاحی معصوم (۱۳۹۸) و ورمزیاری و همکاران (۱۳۹۵) نیز بر اهمیت واردی در این زمینه از جمله بازاریابی محصولات تأکید داشته و معتقدند بازاریابی مناسب محصولات کشاورزی می‌تواند خود زمینه ساز ایجاد و گسترش گردشگری کشاورزی در منطقه باشد. مؤلفه محیطی نیز به رغم

1. Ciolac

2. Giaccio

اهمیت بالاتر از حد متوسط، با کیفیت پایین‌تر از خدمت‌متوسط مواجه بوده است. در این خصوص، حیدری و همکاران (۱۴۰۱)، و فتوحی و همکاران (۱۴۰۰) نیز به اهمیت مولفه محیطی (شامل مواردی از جمله: سیستم دفع زباله و بهداشت محیط، آلودگی محیط زیست، وضعیت نامناسب معابر، و ...) اشاره داشته‌اند. در ارتباط با مؤلفه امکانات و خدمات و همچنین مؤلفه نهادی نیز، سطح اهمیت بالاتر از حد متوسط ولی کیفیت پایین‌تر از خدمت‌متوسط ارزیابی شده است. در این زمینه بذرافشان و سامانی (۱۳۹۸) و همچنین جیاچیئو و همکاران (۲۰۱۸) نیز در پژوهش خود به اهمیت مولفه‌های مذکور تاکید داشته‌اند. در ادامه پیشنهادهای در راستای گسترش گردشگری کشاورزی در محدوده مطالعاتی تحقیق مطرح شده است. در ادامه‌ی مبنای مولفه‌های و شاخص‌های تحقیق، پیشنهادهای در راستای توسعه گردشگری کشاورزی در محدوده مطالعاتی تحقیق مطرح شده است:

- ساماندهی طرح فاضلاب روستایی و تقویت امکانات بهداشتی؛
- بهبود شرایط کالبدی راه‌ها و بالا بردن کیفیت خدمات و امکانات؛
- تسهیل و تسریع در اعطای مجوز به منظور تبدیل منازل در مزارع به اقامتگاه‌های بومگردی؛
- تدوین تقویم گردشگری کشاورزی در مناطق روستایی جهت برگزاری تورهای موضوعی متنوع؛
- برگزاری رویدادها و جشنواره‌های مرتبط با رسوم کشاورزی در منطقه؛
- آموزش جامعه محلی در راستای آگاهی از مزایای گردشگری کشاورزی و ترغیب به آن؛
- استفاده حداکثری از رسانه همگانی به منظور استفاده از ظرفیت تبلیغات جاذبه‌ها؛
- ایجاد بسترهای فرهنگی جهت مشارکت ارگان‌های دولتی و خصوصی به منظور ارتقای سطح جذب گردشگران و سرمایه‌گذار؛
- مشارکت جامعه محلی در مدیریت و برنامه‌ریزی و همچنین منافع حاصل از توسعه گردشگری.
- تعریف برنامه‌های مشتمل بر مشارکت زنان و تحقق کارآفرینی در منطقه؛
- نظارت پیشگیرانه‌ی مراجع مربوطه جهت تامین امنیت و افزایش سطح اعتماد گردشگران به منطقه گردشگری؛
- ایجاد بازار خرید و فروش محصولات کشاورزی بدون واسطه در کنار مزارع گردشگری.

References

- □ Ahmadi, Seyed Ahmad; Paknejadrizi, Seyed Mohammad Mahdi; Raisi, Pouran (2014). Investigating factors affecting health tourism marketing in hospitals affiliated to Iran University of Medical Sciences. *Hospital Quarterly*, 21(2), 48-58.
- □ Arayesh, Mohammad Bagher; Sabouri, Mohammad Sadeq (2015). Identifying indicators of rural tourism development with a view to cultural tourism (case study of Hyderabad village, Ilam province). *Tourism Space Quarterly*, 4(16), 141-162.
- □ Babazadeh, Reza; Mirzaei, Zahra; Namazian, Ali; Rahimi Aghdam, Samad (2014). Evaluating the impact of customer relationship management on the development of agricultural tourism: a case study. *Systems and Strategies Progress Research*, 2(4), 45-58.
- □ Bashkoh Ajirloo, Mohammad; Babai, Yavar; Akbari Arbatan, Golsoom; Ferdowsi, Sajjad (2014). The impact of environmental considerations on green marketing in the hotel industry (case study: Shiraz hotels). *Quarterly Journal of Environmental Science and Technology*, 25(8), 105-89.
- □ Bazrafshan, Morteza; Samani, Sahar (2019). Factors affecting the development of agricultural tourism (case study: Jahrom city). *Tourism Management Studies*, 14(47), 193-220.
- □ Bahmani, Afshin; Ghadiri Masoom, Mojtaba; Hajilo, Mehdi; Azimi, Farideh; Ghadiri Masoom, Mahdieh (2019). An analysis of factors affecting the development of agricultural tourism and the establishment of entrepreneurship in rural areas (case study: villages in Tehran province). *Journal of Applied Research in Geographical Sciences*. 21(63), 315-334.
- □ Pourahmad, Ahmad; Ferdowsi, Sajjad; Shahmohammadi, Hamidreza (2016). A study of marine tourism indicators in the coastal provinces of Iran. *Quarterly Journal of Marine Science and Technology*, 20(78), 64-55.
- □ Pourahmad, Ahmad; Ferdowsi, Sajjad; Shahmohammadi, Hamidreza (2017). Explaining the climatic comfort of coastal tourism. *Quarterly Journal of Marine Science and Technology*, 21(81), 73-63.
- □ Pourfaraj, Akbar; Ghaderi, Esmail; Jomepour, Mahmoud; Ferdowsi, Sajjad (2019). Analyzing the vulnerability of geotourism attractions in tourism destinations. *Quarterly Journal of Environmental Erosion Research*, 9(3), 42-23.
- □ Jafarian, Mohammad Hassan; Eskandarian, Iraj; Salimi, Mohammad Reza (2016). Strategies for rural tourism development using the SWOT model (case study of Lasjerd village, Semnan). *Scientific Journal of Geography and Urban Planning*, 8(30), 159-183.
- □ Jalali, Mahboobeh; Gandomkar, Amir; Ferdowsi, Sajjad (2016). Analysis and explanation of the effects of tourism on the quality of life (case study: Shahr Babak-Kerman). *Quarterly Journal of Geographical Spatial Planning*, 6(20), 174-161.
- □ Jahanian, Manouchehr (2016). The role of the government in the development of the Iranian tourism economy with a focus on the resistance economy. *Tourism and Development*, 5(3), 156-177.
- □ Heydari, Zahra; Badri, Seyed Ali; Rezvani, Mohammad Reza; Darban Astana, Ali Reza (2014). Analysis of tourists' attitudes and tendencies towards community-based agricultural tourism (study area: villages of Tonekabon County). *Tourism Planning and Development*, 11(40), 7-40.

- □ Heydari, Ali Akbar; Roshan, Seyed Aligholi; Naderi, Nader (2019). The effect of tourism marketing (mixed with place and people) on the development of rural entrepreneurship in the Rijab region of Kermanshah province. *Rural Research*, 10(4), 595-582.
- □ Davari, Ali; Rezazadeh, Arash (2013). *Structural Equation Modeling with PLS Software*. First Edition, Tehran: Jahad Daneshgahi Publications.
- □ Darban Astana, Alireza; Ferdowsi, Sajjad; Shahmohammadi, Hamidreza (2018). Identifying the Most Desirable Locations for Establishing a Marine Tourism Site (Case Study: Tonekabon County). *Quarterly Journal of Geographic Information (Sepehr)*, 27(106), 229-239.
- □ Rezaei Adriani, Manijeh; Nastaran, Mahin (2017). "Factors Effective in the Success of Agricultural Tourism Destinations (Agritourism)". *Third International Conference on New Horizons in Civil Engineering, Architecture and Urban Planning*.
- □ Rezvani, Mohammadreza; Najarzadeh, Mohammad; Torabi, Zabihollah (2016). Challenges and Issues of Agricultural Tourism Development Case Study: Rural Areas of Shahroud. *Quarterly Journal of Tourism Management Studies*, 11(36), 61-84.
- □ Rezvani, Mohammad Reza; Nikrosh, Fatemeh; Kazemi, Nasrin (2019). Spatial zoning of agricultural tourism capabilities in rural areas of Lorestan province. *Geography and Environmental Sustainability*, 11(1), 93-112.
- □ Riahi, Vahid; Azizpour, Farhad; Ghasemian, Zari (2019). Factors affecting the preparation of a development vision plan in the rural area of Hezarjerib (East of Mazandaran). *Scientific Journal of Geography and Planning* 24(72), 291-267.
- □ Zarei, Afsaneh; Hatami, Alireza; Rafiei-Darani, Hadi (2018). *Agricultural tourism: concepts of experiences*. Mashhad University Jihad Publications.
- □ Ziari, Keramatollah; Rezvani, Mohammad Reza; Ferdowsi, Sajjad (2019). Determining the social carrying capacity of coastal tourists (case study: Gaz Port). *Quarterly Journal of Environmental Science and Technology*, 21(5), 135-123.
- □ Ziari, Keramatollah; Rezvani, Mohammad Reza; Ferdowsi, Sajjad (2010). Determining the physical-ecological carrying capacity of coastal tourism and its impact on the level of tourists' satisfaction (case study: Gaz Port). *Quarterly Journal of Environmental Science and Technology*, 22(6), 189-202.
- Shayan, Hamid; Maududi Arkhodi, Mehdi; Ferdowsi, Sajjad (2012). Behavioral analysis of tourism supply and demand based on the changes in the capitalist system. *Journal of Social Studies of Tourism*, 10(19), 1-28.
- □ Shafiei, Seyedeh Samira (2019). "Strategies for the development of agricultural tourism in rural areas with an emphasis on the entrepreneurial environment, a case study: Abbar Village, Tarom County". Master's thesis. Department of Geography. Faculty of Humanities. University of Zanjan.
- □ Ziaabadi, Maryam; Zare Mehrjerdi, Mohammad Reza; Jalaei, Seyed Abdol Majid; Mehrabi Basharabadi, Hossein (2018). Assessing the potential for sustainable agricultural tourism in selected cities of Kerman province. *Journal of Agricultural Economics*, 13(3), 57-85.
- □ Ali-Hebasi, Mehran; Fattahi Masoum, Ameneh (2019). Strategies for realizing agrotourism using the SWOT model in Garmeh village. *Quarterly Journal of Housing and Rural Environment*, 38(166): 63-78.
- □ Omarzadeh, Davood; Pourmoradian, Samerah; Valizadeh Kamran, Khalil; F
- Bagi, F. S., Reeder, R. J. (2012). **Factors affecting farmer participation in agritourism**. *Agricultural and Resource Economics Review*, 41(2), 189-199.

- Bajgier-Kowalska, M., Tracz, M., Uliszak, R. (2017). **Modeling the state of agritourism in the Malopolska region of Poland**. *Tourism Geographies*, **19(3)**, 502-524.
- Boys, K. A., DuBreuil White, K., Groover, G. (2017). **Fostering rural and agricultural tourism: exploring the potential of geocaching**. *Journal of Sustainable Tourism*, **25(10)**, 1474-1493.
- Bwana, M. A., Olima, W. H. A., Andika, D., Agong, S. G., Hayombe, P. (2015). **Agritourism: Potential Socio-Economic Impacts in Kisumu County**. *IOSR Journal of Humanities and Social Science (IOSR-JHSS)*, **20(3)**, 78-88.
- Chin, W.W. (1998). **Issues and Opinion on Structural Equation Modeling**. *MIS Quarterly*, **22 (1)**, 7-16.
- Ciolac, R., Adamov, T., Iancu, T., Popescu, G., Lile, R., Rujescu, C., Marin, D. (2019). **Agritourism: A sustainable development factor for improving the health of rural settlements (Case study: Apuseni Mountains Area)**. *International Journal of Business Tourism and Applied Sciences*, **4(3)**, 1-4.
- George, H., Rilla, E. L. (2011). **Agritourism and nature tourism in California** (Vol. 3484). UCANR Publications.
- Giaccio, V., Mastronardi, L., Marino, D., Giannelli, A., Scardera, A. (2018). **Do rural policies impact on tourism development in Italy? A case study of agritourism**. *Employment and Income Growth from Sustainable Tourism*, **10 (8)**, 29-38.
- Hatley, L. (2009). **The nature of agritourism in the Buffalo City Municipality** (Doctoral dissertation, Cape Peninsula University of Technology).
- Henseler, J., Ringle, C.M., Sinkovics, R.R. (2009). **The use of partial least squares path modeling in international marketing**. *Advances in international Marketing*, **20**, 277-320.
- Hopkins, D. (2020). **Sustainable mobility at the interface of transport and tourism**. *J. Sustain. Tour.* **28(2)**, 129-143.
- Hung, W. T., Ding, H. Y., Lin, S. T. (2015). **Determinants of Performance for Agritourism Farms: an alternative Approach**. *Current Issues in Tourism*, **23(2)**, 77-108.
- Icoz, O., Pirnar, I., Gunlu, E. (2010). **The agri-tourism potential of the Aegean region: SWOT analysis and suggestions for improvement**. EuroCHRIE Amsterdam.
- Karoubi, M., Ferdowsi, S. (2021). **Impact of Perceived Social Apathy on Tourists' Behavioral Intentions**. *Leisure Studies*. **40(5)**, 628-644. <https://doi.org/10.1080/02614367.2021.1888308>
- Lawton, L. J., Weaver, D. B. (2015). **Using residents' perceptions research to inform planning and management for sustainable tourism: A study of the gold coast schoolies week, a contentious tourism event**. *J. Sustain. Tour.* **23(5)**, 660-682.
- Lee, C. F. (2016). **An investigation of factors determining industrial tourism attractiveness**. *Tour. Hosp. Res.* **16(2)**, 184-197.
- Luo, M., Tong, T., Sima, F. (2020). **New thoughts on promoting the development of Jingzhou agricultural tourism by characteristic agriculture**. *Open Journal of Social Sciences*, **8(4)**, 325-335.
- Muresan, I. C., Harun, R., Arion, F. H., Oroian, C. F., Dumitras, D. E., Mihai, V. C., et al. (2019). **Residents' perception of destination quality: Key factors for sustainable rural development**. *Sustainability*, **11**, 2594.
- Nasers, M. S. (2009). **Iowa agritourism consumer profile: demographics, preferences, and participation levels**, Master thesis. Iowa State University. Agricultural Education.
- Ollenburg, C., Buckley, R. (2018). **Stated Economic and Social motivations of Farm Tourism Operators**. *Journal of Travel Research*, **45(4)**, 444-452.
- Olya, H., Dalir, S. (2014). **An Entrepreneurs Tourism Project through Agro-Tourism Farm in Iran**. *Journal of Sustainable Development Studies*, **6**, 48-63.
- Phelan, C., Sharpley, R. (2015). **Exploring Agritourism Entrepreneurship in the UK**. *Tourism Planning & Development*, **8(2)**, 121-136.
- Pourfaraj, A., Ghaderi, E., Jomehpour, M., Ferdowsi, S. (2020). **Conservation Management of Geotourism Attractions in Tourism Destinations**. *Geoheritage*. **12(4)**, 1-21. <https://doi.org/10.1007/s12371-020-00500-4>

- Prevolsek, B., Maksimovic, A., Puska, A., Pazek, K., Zibert, M., and Rozman, C. (2020). **Sustainable development of ethno-villages in Bosnia and Herzegovina: A multi criteria assessment.** *Sustainability*, **12(4)**, 1399.
- Puska, A., Maksimovic, A., Grgic, Z., Sakic Bobic, B. (2020). **Improving competitiveness of agritourism in Bosnia and Herzegovina by using the decision support model.** *Econ. Thought Pract.* **49(1)**, 227–246.
- Razniak, P. (2014). **City’s position in international rankings and quality of offered tourist service.** *Tour. Inter. Interdiscip. J.* **62(2)**, 147–164.
- Romao, J., Kourtit, K., Neuts, B., Nijkamp, P. (2018). **The smart city as a common place for tourists and residents: A structural analysis of the determinants of urban attractiveness.** *Cities*, **78**, 67–75.
- Rozman, C., Potocnik, M., Pazek, K., Borec, A., Majkovic, D., Bohanec, M. (2009). **A multi-criteria assessment of tourist farm service quality.** *Tour. Manag.* **30(5)**, 629–637.
- Shen, C. C., Chang, Y. R., Liu, D. J. (2020). **Rural tourism and environmental sustainability—A study on a model for assessing the developmental potential of organic agritourism.** *Sustainability*, **12(22)**, 9642.
- Spenceley, A. (2019). **Sustainable tourism certification in the African hotel sector.** *Tour. Rev.* **74(2)**, 179–193.
- Sznajder, M., Przezbórska-Skobiej, L., Scrimgeour F. (2009). **Agritourism.** Wallingford, CABI International.
- Van der Merwe, J. H., Ferreira, S. L. A., Niekerk, A. (2013). **Resource-Directed Spatial Planning of Agritourism with GIS.** *South African Geographical Journal*, **95(1)**, 16–37.
- Wang, Y. C. (2015). **A study on the influence of electronic word of mouth and the image of gastronomy tourism on the intentions of tourists visiting Macau.** *Tour. Inter. Interdiscip. J.* **63(1)**, 67–80.
- Warren, C., Becken, S., Coghlan, A. (2017). **Using persuasive communication to co create behavioural change: Engaging with guests to save resources at tourist accommodation facilities.** *J. Sustain. Tour.* **25(7)**, 935–954.
- Wetzels, M., Odekerken-Schröder, G., Van Oppen, C. (2009). **Using PLS path modeling for assessing hierarchical construct models: Guidelines and empirical illustration.** *MIS quarterly*, 177-195.
- Yeh, J. (2015). **Agritourism Guidebook: Hawai ‘i County.** Entrepreneur’s Toolbox . ET-15 .University of Hawai ‘i Manoa.
- Zamora, O. M. (2011). **Development Instruments for the Cross-Border Cooperation in Ukraine.** Warsaw University of Life Sciences Press.
- Zhang, T., Chen, J., Hu, B. (2019). **Authenticity, quality, and loyalty: Local food and sustainable tourism experience.** *Sustainability*, **11**, 3437.
- Ziaee, M., Ferdowsi, S. (2020). **A Systematic Review of Iranian Research in the Field of Geotourism Studies.** *Geoheritage*. **12(4)**, 1-13. <https://doi.org/10.1007/s12371-020-00519-7>